

GROOTSTE WINST VOORAL MOGELIJK DOOR BETERE AFSTEMMING TUSSEN TELERS EN RETAILER

TERUGDRINGEN VOEDSEL- VERSPILLING IN BIOLOGISCHE KETEN

Jaarlijks wordt wereldwijd 1,3 miljard ton voedsel verspild. Dat is een derde van al het geproduceerde voedsel, stelt Groen Kennisnet. Vooral koelverse producten met beperkte houdbaarheid zoals verse groenten en zuivelproducten belanden in de afvalbak. Een onwenselijke situatie. De overheid wil deze verspilling in 2030 gehalveerd hebben. Ook in de biologische keten komt voedselverspilling voor.

TEKST SJEFF STAPS | FOTO CHANTAL ENGELEN (KROMKOMMER)

KROMKOMMER

Kromkommer mobiliseerde in korte tijd 43 partners om op te komen voor verruiming van de huidige normen. Vreemd gevormd voedsel wordt nu vaak weggegooid of verwerkt omdat het er niet 'perfect' uitziet. Het is tijd om het een tweede kans te geven. Kromkommer en partners roepen de EU op het voortouw te nemen in het veranderen van de definitie van kwaliteit door de specifieke handelsnormen af te schaffen. Hiernaast hebben de supermarkten een verantwoordelijkheid voor het versoepelen van de aanvullende kwaliteitseisen.

In het project Efficiënte keten, verwaarding van reststromen (2015-2018) wordt gekeken naar de verliezen in de verschillende biologische ketens. Maar vooral maatregelen om verliezen te beperken staan centraal. Onderzoekers en marktpartijen zoeken integraal naar strategieën die tot minder verspilling leiden. Samen hebben ze drie onderzoeksthema's vastgesteld:

- derving in de winkel;
- derving bij toeleveranciers;
- vermarkting van afwijkende producten en verwaarding van reststromen.

Als eerste stap

hebben de projectpartners de huidige situatie in de keten geanalyseerd en verbeteringen geformuleerd. Deze zijn vervolgens getest. Daarnaast is verkend hoe gederfde levensmiddelen toch nog zo hoog mogelijk kunnen worden verwaard. Bij voorkeur als humane voeding, daarna als veevoer, en pas daarna als reststroom voor bijvoorbeeld compostering of vergisting. In dit project werken groothandel en bio-supermarkten intensief samen. Die aanpak is efficiënt en effectief gebleken.

Ladder van Moerman. Reststromen biologische af-teelt bij primaire productie.

De derving van de primaire sector in de bio-keten wordt geschat op 15-25%.

Het uitvalpercentage van 15-25 procent is ruwweg als volgt onderverdeeld:

- 1 uitval van planten 10-15% (bijv. door ziektes);
- 2 niet-geogst product 5-10% (bijv. het product komt op het verkeerde moment beschikbaar);
- 3 schade/verlies tijdens verpakken e.d. 2%.

De derving betreft hier dus het deel van het gewas dat wel is gezaaid of als plant is uitgeplant, maar dat niet voor de beoogde afzetmarkt kan worden verkocht (en soms daarom ook niet wordt geogst). Voor product dat niet op de markt kan worden afgezet, zijn er verschillende afzetkanalen, zoals de sap- of de veevoederindustrie. Maar er gaat ook materiaal naar reststofverwerking als compostering. Een deel wordt ondergeploegd omdat dit voor de boer goedkoper is dan oogsten en afvoeren.

Oorzaken. In een rondetafelgesprek met telers en ketenpartijen zijn verschillende aspecten naar voren gekomen die van invloed zijn op de derving in de primaire productie in de aardappel-, groente- en fruitketen:

- In de glastuinbouw vormt de planning op basis van klantcontacten uitgangspunt voor het inplanten. Veel ondernemers in de glastuinbouw werken met vaste aannames voor het volume dat klanten zullen afnemen. Daarnaast zijn groothandels zoals Udea en Odin nodig voor de glastuinbouw om pieken in de productie op te kunnen vangen. De verbinding tussen de primaire sector en de rest van de keten, onder meer in het kader van teeltplanningen, is hier dus heel belangrijk.
- Vaak zijn de producteisen of normen vanuit het systeem, ook wel 'specs' genoemd, de oorzaak voor het afkeuren van producten.
- De consument is niet of maar heel beperkt op de hoogte van het verhaal achter bepaalde producten, bijvoorbeeld over de oorzaak van een kleine bloemkool. Hoewel uiterlijk een belangrijk kenmerk is van producten, gaan er geluiden op om meer nadruk te leggen op inhoudelijke kwaliteit. Dit vraagt een an-

EFFICIËNTE KETEN

Efficiënte Keten is een privaat-publieke samenwerking binnen een TKI-Topsector Agri&Food-onderzoek. Aanvrager is Udea/Ekoplaza, andere deelnemers Odin/Estafette, Green Organics en Eosta. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het Louis Bolk Instituut in samenwerking met de WUR (Food & Biobased Research). Het project wordt dit jaar afgesloten. Resultaten verschijnen dit jaar in verschillende artikelen in Ekoland. Meer projectinformatie en tussentijdse resultaten zijn te vinden op de website van het Louis Bolk Instituut (www.louisbolk.org). Eind dit jaar verschijnt de eindrapportage.

- dere beoordeling door de keurmeesters.
- Momenteel zijn de EU-normen (KCB-normen van het Kwaliteits-Controle-Bureau) leidend. Dit betreft handelsnormen voor elf producten, die voornamelijk op het product uiterlijk zijn gericht. Wenselijker zou zijn dat de beoordeling plaatsvindt vanuit breder perspectief, naast uiterlijk ook beoordeling op inhoud en smaak (zoet, sappig, etc.).
- In de biologische sector vindt relatief veel handel plaats op basis van goede verbindingen tussen teler en handel, met veel onderling vertrouwen. In een anonieme keten geven handelsnormen de doorslag. Naarmate het onderlinge vertrouwen tussen handelspartners groter is, is er minder behoefte aan het hanteren van handelsnormen vanuit de retail.
- De beperkte afstemming tussen telers en retailers wordt gezien als het grootste knelpunt rond derving. Het komt vaak voor dat telers per direct product aanbieden (het product is op dat moment direct beschikbaar). Door het product voortijdig, dus meerdere dagen voor de oogst, aan te bieden, kan de afnemer (groothandel) hier beter op anticiperen.
- De ervaring in de praktijk leert dat goede afstemming en verbinding strikte handelsnormen overbodig kunnen maken.

Vanuit het project Efficiënte keten zijn reeds diverse aanbevelingen geformuleerd voor het terugdringen van derving in de

primaire productie. In het onderstaande zijn de mogelijkheden weergegeven die tijdens een stakeholdersessie naar voren kwamen. Enkele van de aanbevelingen zijn:

TEELT

- Meer aandacht voor bodemvruchtbaarheid. Een goede en vruchtbare bodem is een voorwaarde voor de productie van gezonde gewassen met een goede kwaliteit en houdbaarheid. Dit voorkomt voedselverlies.

HOUDBAARHEID

- Het snel koelen van producten direct na de oogst bij de teler bevordert de houdbaarheid. Dit kan bijvoorbeeld door pallets met producten direct in een koelhuis of in een gekoelde vrachtwagen te plaatsen.

AFZETMARKT

- Een breed klantenportfolio dat meerdere alternatieven biedt aan de teler voor de afzet wanneer een bepaalde markt tegenvalt.

AFSTEMMING IN DE KETEN

- Het afstemmen tussen telers en afnemers is mogelijk binnen een goede langetermijnrelatie, waarmee normering overbodig wordt.
- Een platform voor vraag en aanbod voor reststromen in de biologische sector kan worden opgepakt door de Bionext-community.
- Onder het EKO-keurmerk is verspilling en afval al een van de tien thema's. Derving kan daar worden gekoppeld aan op te starten projecten vanuit winkels/EKO-licentiehouders.

Verliezen zijn nooit helemaal te voorkomen. De indruk bestaat dat de meeste reststromen hun weg vinden via hergebruik of verwerking in producten met een positieve waarde (o.a. sap-industrie, veevoer, vergisting e.d.). Er is vooral veel te winnen met preventie van reststromen en met het verwaarden van reststromen op een hoger waardeniveau. Mogelijk vraagt derving om een meer ketengedeelde verantwoordelijkheid. Met andere woorden, het risico ligt niet uitsluitend bij de primaire producent. ■

Sjef Staps is werkzaam bij het Louis Bolk Instituut